

Νέος – Παιδαγωγός = terra – incognita;

«Στην Τετάρτη Τάξη βασίλευε και κυβερνούσε ο Διευθυντής του Δημοτικού. Κοντοπίθαρος, μ' ένα γενάκι σφηνωτό, με γκριζα πάντα θυμωμένα μάτια, στραβοπόδης. Μας είχε έρθει σπουδασμένος από την Αθήνα κι είχε φέρει, λέει, μαζί του τη Νέα Παιδαγωγική. Θαρρούσαμε πως θα 'ταν καμιά νέα γυναίκα και την έλεγαν Παιδαγωγική· μα όταν τον αντικρίσαμε για πρώτη φορά ήταν ολομόναχος· η Παιδαγωγική έλειπε, θα 'ταν σπίτι. Κρατούσε ένα μικρό στριφτό βούρδουλα, μας έβαλε στη γραμμή κι άρχισε να βγάζει λόγο. Έπρεπε, λέει, ό,τι μαθαίναμε να το βλέπαμε και να το αγγίζαμε ή να το ζωγραφίζαμε σ' ένα χαρτί γεμάτο κουκκίδες. Και τα μάτια μας τέσσερα· αταξίες δε θέλει, μήτε γέλια, μήτε φωνές στο διάλειμμα· και σταυρό τα χέρια. Και στο δρόμο, όταν δούμε παπά, να του φιλούμε το χέρι. «Τα μάτια σας τέσσερα, κακομοίρηδες, γιατί αλλιώς, κοιτάχτε εδώ!», είπε και μας έδειξε το βούρδουλα. «Δε λέω λόγια, θα δείτε έργα!» Κι αλήθεια είδαμε· όταν κάναμε καμιά αταξία ή όταν δεν ήταν στα κέφια του, μας ξεκούμπωνε, μας κατέβαζε τα πανταλονάκια και μας έδερνε κατάσαρκα με το βούρδουλα· κι όταν βαριόταν να ξεκουμπώσει, μας έδινε βουρδουλιές στ' αυτιά, ωστόσο έβγαине αίμα.

Μια μέρα έδεσα κόμπο την καρδιά μου, σήκωσα το δάχτυλο:

— Πού είναι, κυρ δάσκαλε, ρώτησα, η Νέα Παιδαγωγική; Γιατί δεν έρχεται στο σχολειό;

Τινάχτηκε από την έδρα, ξεκρέμασε από τον τοίχο το βούρδουλα.

— Έλα εδώ, αυθάδη, φώναξε, ξεκούμπωσε το πανταλόνι σου.

Βαριόταν να το ξεκουμπώσει μόνος του.

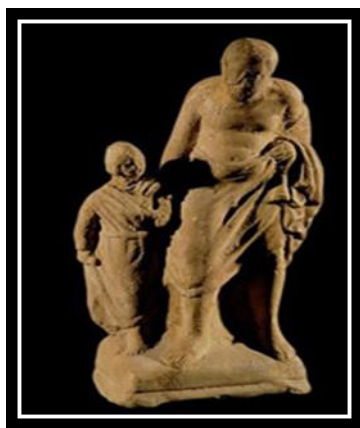
— Να, να, να, άρχισε να βαραίει και να μουγκρίζει.

Είχε ιδρώσει, σταμάτησε.

— Να η Νέα Παιδαγωγική, είπε, κι άλλη φορά σκασμός!»

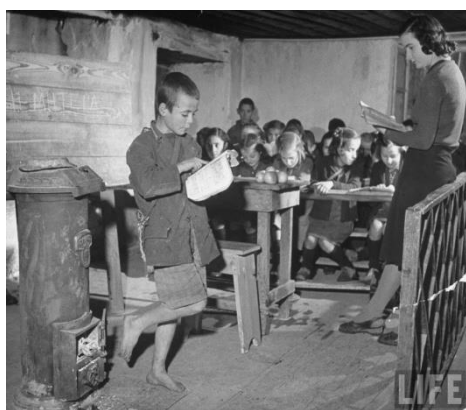
Νίκος Καζαντζάκης «Αναφορά στον Γκρέκο» (1961)

Αντί εισαγωγικού σημειώματος προτίμησα να ξεκινήσω την αναφορά μου στο θέμα του «Νέου Παιδαγωγού» με ένα ταιριαστό απόσπασμα από την «Αναφορά στον Γκρέκο» του Νίκου Καζαντζάκη. Θεωρώ πως είναι η καλύτερη αφορμή για τη συζήτηση και την αναζήτηση του προφίλ του «νέου παιδαγωγού». Ασφαλώς η ηλικία δεν παίζει κανέναν απολύτως ρόλο στον χαρακτηρισμό «νέος» -μπορεί κανείς να είναι νεότερος στην ηλικία και να μυρίζει ναφθαλίνη ...Πού έγκειται, συνεπώς, η «νεότητα»; Ποιες ιδιότητες διακρίνουν τον παλαιό παιδαγωγό από το νέο; Και πρώτα πρώτα τι εννοούμε με τον όρο «Παιδαγωγός»;

Στην αρχαιότητα ο [παιδαγωγός](#) ήταν ένας δούλος επιφορτισμένος με την ευθύνη να πηγαينوφέρει τα αγόρια στο σχολείο. Αργότερα η λέξη πήρε τη σημασία του ειδικού στη θεωρητική μελέτη ή στην πρακτική εφαρμογή της **παιδαγωγικής επιστήμης**, αλλά και εκείνου που είναι ικανός στο να ασκεί **αγωγή** και **ευεργετική επίδραση** στην ψυχική και πνευματική ανάπτυξη των νέων.

Άρα ο παιδαγωγός οφείλει να έχει σπουδάσει την Παιδαγωγική επιστήμη ή τουλάχιστον να μελετά και να εντρυφά σε σχετικά κείμενα και επιπλέον να καλλιεργεί διαρκώς την ικανότητα διαπαιδαγώγησης των παιδιών, προσαρμόζοντας την εκπαιδευτική του πράξη στις ανάγκες και τα ενδιαφέροντά τους και όχι στην προαγωγή του γνωστικού αντικειμένου. Οφείλει να ενδιαφέρεται να μάθει πώς αναπτύσσεται και μαθαίνει το παιδί, πώς κοινωνικοποιείται και προσπαθεί να ενταχθεί στα διάφορα κοινωνικά υποσύνολα και πώς νοηματοδοτεί και προσπαθεί να κατανοήσει τον κόσμο γύρω του και μέσα του.

Ωστόσο, το πλέγμα των οικονομικών, κοινωνικών, πολιτικών και άλλων παραγόντων που επικαθορίζουν αναπόφευκτα και το εκπαιδευτικό γίνεσθαι δεν μπορεί να μην υπεισέρχεται στην παιδαγωγική σκέψη και να μην εξετάζεται στην εκπαιδευτική έρευνα ως καθοριστικός διαμορφωτικός παράγοντας. Ειδικά όταν η εκπαίδευση θεωρείται ως προϊόν, όπως συμβαίνει χρόνια τώρα στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Το αναλυτικό μας πρόγραμμα ανέκαθεν *θεωρείται και δομείται ως οργανωμένο σύστημα μετάδοσης γνώσεων και δεξιοτήτων από γνώστες διδάσκοντες σε αδαείς διδασκομένους, οι οποίοι οφείλουν να συσσωρεύσουν γνώσεις και προσόντα για να εκμεταλλευθούν τις ευκαιρίες και να αποκτήσουν πρόσβαση σε προνομιούχες θέσεις της κοινωνικής δομής επιδεικνύοντας εξαιρετική απόδοση. Για τον έλεγχο των αποτελεσμάτων επικεντρώνεται σε ελέγξιμες μεταβλητές μέσα στα εκπαιδευτικά περιβάλλοντα* ([Carr & Kemmis](#), 1997:43-45).

Όσο αυτονόητο και επιβεβλημένο φαντάζει, τόσο πιο δύσκολο και απαιτητικό είναι, ωστόσο, το εγχείρημα να περάσει ο παιδαγωγός από τη συγκεκριμένη ντετερμινιστική αντίληψη και πρακτική στη συνειδητοποίηση ότι η εκπαίδευση είναι εγγενώς πολιτική πράξη, υπό την έννοια ότι αυτοί που διαμορφώνουν το εκπαιδευτικό σύστημα στοχεύουν στη διαμόρφωση συγκεκριμένου τύπου μελλοντικών πολιτών. Σε κάθε περίπτωση ο παιδαγωγός χρειάζεται να είναι σε θέση να εντοπίζει τις πολιτικές και οικονομικές δομές εκείνες που διαμορφώνουν την παροχή και τις πρακτικές της εκπαίδευσης ως ιδεολογικά διαμορφωμένης ιστορικής διαδικασίας (Carr & Kemmis, 1997: 285).

Μια τέτοια διαδικασία προκύπτει μέσα από την ενσυνείδητη και εμπρόθετη εμπλοκή του παιδαγωγού –ερευνητή στην προσπάθεια κατανόησης και ανάπτυξης εκπαιδευτικής θεωρίας μέσα από την εμπειρία που προκύπτει από τις παρεμβάσεις τους σε πραγματικές περιστάσεις (Zuber-Skerritt, 1982). Εξάλλου, ο αναστοχασμός και η αυτοκριτική ως προς τις έως τώρα ακολουθούμενες πρακτικές και η συνακόλουθη χειραφέτηση από την εξάρτηση της συνήθειας και της παράδοσης ως προς τη διδακτική μεθοδολογία και προσέγγιση του γνωστικού αντικειμένου μπορούν να οδηγήσουν στην υιοθέτηση μιας περισσότερο επιστημονικής και κριτικής στάσης έναντι του καθιερωμένου εκπαιδευτικού status quo (ένα σχολείο περιορισμένο στο ρόλο του παθητικού πομπού και αναπαραγωγικού μηχανισμού του δεδομένου οικονομικο-κοινωνικο-πολιτικού πλέγματος) και στην απαγκίστρωση από τη μη σκεπτόμενη εκπαιδευτική σκέψη (Carr & Kemmis, 1997: 248).

Ο αναστοχασμός επιτυγχάνεται καλύτερα και αποτελεσματικότερα στο επίπεδο μιας **αυτοκριτικής κοινότητας**, εφόσον τα εκπαιδευτικά προβλήματα έχουν ατομικό αλλά και κοινωνικό χαρακτήρα, συνεπώς η αποτελεσματική αντιμετώπισή τους προϋποθέτει και απαιτεί κοινή δράση. Υπ' αυτή την έννοια συνέδρια, όπως αυτό που επιχειρούμε να οργανώσουμε, χρειάζεται να λειτουργούν ως χώροι διευκόλυνσης της παραγωγής δημόσιου εκπαιδευτικού λόγου και διαλόγου. Στόχος βασικός θα πρέπει, κατά τη γνώμη μου, να είναι η διάγνωση, κατανόηση, εμβάθυνση και θεραπεία ποικίλων παθογενειών του εκπαιδευτικού μας συστήματος μέσα από το διάλογο, το πιο ισχυρό εργαλείο για την αλλαγή και τη βελτίωση της εκπαίδευσης. Μ' αυτό το συμμετοχικό και συνεργατικό τρόπο μπορεί να επιτευχθεί η επιθυμητή εκπαιδευτική αλλαγή (Zuber-Skerritt, 1982).

Παίρνοντας ως αφορμή τη γνωστή ρήση του Μαρξ «Οι φιλόσοφοι έχουν μόνο ερμηνεύσει με διάφορους τρόπους τον κόσμο, το ζήτημα όμως είναι να τον αλλάξουμε»

θα λέγαμε ότι οι εκπαιδευτικοί, -ίσως-, στους καιρούς που ζούμε, να είναι οι μόνοι που κρατούν στα χέρια τους ένα τόσο δυνατό όπλο για την αλλαγή του κόσμου, την αγάπη και την εμπιστοσύνη των παιδιών (αρκεί να μην τις διαψεύσουμε)...

Γεωργία Παντίδου

<http://users.sch.gr/gpantidou/>

Ιούλιος 2013